

İngiliz Basınında Mustafa Kemal Atatürk İmgesi: 1919-1923 Yılları Arası *Daily Mail* Gazetesi'ne Bir Bakış

Image of Mustafa Kemal Atatürk at the British Press: A Glance at the *Daily Mail* Newspaper Between 1919-1923

Erdem Güven, Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi İletişim Fakültesi, E-posta: eguven@kastamonu.edu.tr
ORCID ID: 0000-0003-3180-7731
Araştırma Makalesi/Research Article

Anahtar Kelimeler:

Mustafa Kemal Atatürk, Türk Kurtuluş Savaşı, İngiliz Basını, Daily Mail Gazetesi, Bağımsızlık

Öz

Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatı ve ona ilişkin bilgiler gerek Türk gerek dünya tarihçileri tarafından yoğun bir biçimde incelenmiş ve yüzyılın en önemli askeri ve siyasi dehalarından biri olarak görülen bu şahsiyet ile ilgili bilgiler, birçok mecrada yayınlanmış ve yayınlanmaya devam etmektedir. Mustafa Kemal Atatürk'ü, yalnızca Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ve bu uğurda savaşmış önemli bir komutan olarak anmak, böylesi bir devrimciyi eksik tanımlamak anlamına gelecektir. Özellikle 1920'li yıllarda "hasta adam" olarak nitelendirdikleri Osmanlı coğrafyası üzerinde işgalci ve emperyalist emellere sahip olan büyük güçler ve o dönem için bu güçlerin önde geleni İngiltere'nin, bu topraklardaki emperyalist sömürü düzenine karşı çıkışa, Milli Mücadele'nin başladığı 1919 yılından, Cumhuriyetin kurulduğu 1923 yılına kadar nasıl baktığı konusu, 1896 yılından beri yayınlanan bir İngiliz gazetesi olan Daily Mail üzerinden incelenecektir. Çalışmada tarihsel betimleyici yöntem kullanılacak ve bu bağlamda gazetenin Türk Kurtuluş Savaşı'nın başlangıcındaki tavrı ile savaşın başarıya ulaşmasından sonraki tavrı arasındaki farklılıklar üzerinde durulacaktır. Bu minvalde, Türk Kurtuluş Savaşı'nın sadece Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran bir devrimci mücadele olmadığı, aynı zamanda emperyalizmden mustarip diğer müstemleke uluslara da bayraktarlık ettiği fikri işlenecektir.

Keywords:

Mustafa Kemal Atatürk, Turkish War of Independence, British press, Daily Mail Newspaper, Independence

Abstract

The life and other details about the great Turkish leader Mustafa Kemal Atatürk were and is published by many Turkish and foreign scholars and he was evaluated as one of the most important military and political geniuses of the world. Therefore, remembering Mustafa Kemal Atatürk only as the founder of the Republic of Turkey and a military leader who fought in order to gain that success would be an inadequate definition of an important revolutionist. In this research we will try to examine the viewpoint of British press about the Turkish War of Independence and its changing situation about it from 1920's to 1923. We will use the British Daily Mail Newspaper as a main source of the research which have been publishing since 1896. In the research historical descriptive method will be used and, in this context, the changing attitude of the newspaper at the first years of the Turkish War of Independence and after the success of young Turkish state. Thus, the idea that the Turkish War of Independence was not only the revolutionary struggle that created the modern Turkish state but it's also an international struggle that serves as a model for the other colonized nations would be emphasized.

Başvuru Tarihi: 24.12.2019

Yayına Kabul Tarihi: 30.12.2019

Giriş

Bu çalışmada, Türk Kurtuluş Savaşı'nın başladığı tarih olan 1919 -1920 yılları ile Cumhuriyetin kurulduğu 1923 yılı arasındaki dönemde, İngiliz basınında varlığını sürdürmüş *Daily News* Gazetesi'nin Atatürk ile ilgili yayınladığı haberler mercek altına alınmıştır. Kastamonu Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nin Elektronik Veri Tabanı'ndan ulaşılabilen bu gazetede, aramalar “Mustafa Kemal”, Mustapha Kemal Pasha”, “Mustafa Kemal Pasha” gibi anahtar kelimeler vasıtasıyla yapılmış ve konu ile ilgili bulunan haberler, tarihsel belgeleri içeren ikincil kaynaklarla da desteklenmek suretiyle incelenmiştir. Gazetede ilk bakışta bile özellikle 1920’li yıllardan itibaren adından bahsedilen Mustafa Kemal Paşa imajının yıllar içinde değişimi, kendisinin bir “maceracı”dan “saygın bir ülke kurucusuna” dönüşümü açıkça görülmüştür. Gazetede tavrı değişiminin neden meydana geldiği, İngiliz hükümetinin politikalarına ne şekilde hizmet ettiği ya da eleştirdiği, Atatürk kimliği üzerinden anlatılmıştır. Bu minvalde, yalnızca Atatürk’ün askeri başarıları değil, toplumu dönüştüren devrimci lider özelliğinin izleri de gazetenin sütunlarında aranmıştır.

Atatürk’ün, diğer Ortadoğu ve İslam devletleri için nasıl bir rol model olduğu, İngiliz emperyalizmine karşı direnme şuurunu müstemleke devletlere ne şekilde anlattığı da gazetenin sütunlarında ve metin aralarında gizlidir. Bu çalışmada yalnızca bir isim değil, bir fikriyata iletişimci gözüyle bakılmış ve çalışma yer yer tarihe ilişkin bilgilerle desteklenmiştir.

1919 Yılında Osmanlı Coğrafyası ve Anadolu’daki Durum: Doğum Sancıları ve Hal Çareleri

“1919 yılı Mayıs’ının 19. günü Samsun’a çıktım. Genel durum ve görünüm:

Osmanlı Devleti’nin içinde bulunduğu grup, Dünya Savaşı’nda yenilmiş, Osmanlı ordusu her tarafta zedelenmiş, ağır şartları olan bir ateşkes anlaşması imzalanmış. Dünya Savaşı’nın uzun yılları boyunca ulus yorgun ve fakir bir durumda... Ordunun elinden silahları ve cephanesi alınmış ve alınmakta... İtilaf devletleri, ateşkes hükümlerine uymaya gerek görmüyorlar. Birer bahaneyle, İtilaf donanmaları ve askerleri İstanbul’da. Adana ili, Fransızlar; Urfa, Maraş ve Ayıntap [Antep], İngilizler tarafından işgal edilmiş. Antalya ve Konya’da İtalyan askeri birlikleri; Merzifon ve Samsun’da İngiliz askerleri bulunuyor. Her tarafta, yabancı subay ve görevlilerle özel ajanlar çalışmakta. Sonuçta, konuşmamıza başlangıç kabul ettiğimiz tarihten dört gün önce, 15 Mayıs 1919’da İtilaf devletlerinin onayıyla Yunan ordusu İzmir’e çıkartılıyor” (Atatürk, 2017: 1).

Atatürk, Nutuk adlı eserinde de açıkça ortaya koyduğu gibi vatanın dört bir tarafının işgal edildiğini beyan ediyordu. Bu gidişata bir son verilemezse, ortada Türk yurdu diye bir şey kalmayacağı açıktı. Bandırma Vapuru, İstanbul’dan Samsun’a hareket ederken Yunanlıların İzmir’e çıktığına ilişkin haberler bir ateş misali milletin bağırını yakmaktaydı. İzmir’in işgali ve yöre halkının direnişi İtilaf devletlerinin ve dolayısıyla tüm dünyanın gözleri önünde gerçekleşmekteydi. Sina Akşin’e göre İngiltere’nin en ciddi gazetelerinden biri sayılan *The Times* günlerce bu işgali sayfalarına taşımamış, ancak bir disiplin soruşturması açılması gerekince ancak ve sadece bu haber *The Times* Gazetesi’nce görülmüştür. Akşin’e göre bu ırkçı bir davranıştır (Akşin a, yty: 74).

Milli Mücadele kahramanlarından Kazım Karabekir Paşa'da o günlerde Türk yurdu ve Türk istikbalinin tehlikede olduğunu görenlerdendi. Ona göre Anadolu'nun içinde bulunduğu durum, iki görüşün varlığını ortaya koymaktaydı. Birinci ve en tehlikeli görüş, İtilaf orduları ve Yunan ve Ermeni orduları, karadan ve denizden hemen taarruza geçecek ve ülke çeşitli yönlerden gelen kuvvetler tarafından az zamanda istilaya uğrayacak ve milli istiklalimiz ve belki de milli varlığımız sona ermiş bulunacaktır. Karabekir'e göre, böyle bir tehdit durumunda bulunan çare, emr-i vakileri beklemeden derhal siyasi ve askeri harekete geçmektir (Karabekir, 2005: 60). Kazım Karabekir Paşa'ya göre, Mondros Mütarekesi'ni okuyanlar, Türk milletinin içine düştüğü felaketin boyutlarını anlamışlardı. 30 Ekim 1918 yılında Limni Adası'nın Mondros Limanı'nda imzalanan mütarekenin içerdiği hükümler, İtilaf Devletleri'nin Çanakkale ve İstanbul Boğazlarını işgal etmesi, Osmanlı Ordusu'nun terhis edilmesi, eldeki silah, cephane ve diğer gereçlerin düşmana teslim edilmesi, küçük gemiler haricindeki tüm donanmanın düşmanın gözetimine bırakılması, bütün ulaşım ve haberleşme ağının düşmanın eline verilmesini sağlamaktaydı. Mütarekenin en ağır şartlarından biri sayılan 7. Maddeye göre, İtilaf Devletleri, ülkenin dilediği yörelerini işgal edebilecekti (Giritli, 1997: 13).

Tarihçi Bernard Lewis (2004: 241), Anadolu'nun o günlerdeki durumunu şu sözlerle anlatmaktadır:

“Ümide gerçekten pek az yer vardı. Hemen hemen sekiz yıllık sürekli bir savaşla bitkinleşmiş, bir zamanların büyük Osmanlı İmparatorluğu, yenilerek sırt üstü yere serilmiş, başkenti işgal edilmiş, liderleri firarda idi. Ülke parçalanmış, yoksullaşmış, nüfusu azalmış ve maneviyatı kırılmıştı. Yenik ve şevki kırılmış Türk halkı, galiplerin hemen hemen tüm isteklerini kabule hazır görünüyordu”.

Ancak, daha önceleri Osmanlı Devleti'nin sınırları içinde kalan Yunanistan'ın Mondros'tan hareketle ve İtilaf devletlerinin desteğiyle İzmir'e asker çıkarıp işgal etmeleri bardağı taşıran son nokta olmuştur. Lewis'e göre (2004: 241) “eski tabii bir ulusun Türk Anadolu'nun kalbine itilmesi katlanılmaz bir tehlike – ve utanç – olarak” görülmekteydi. 15 Mayıs 1919 tarihinde, İngiliz, Fransız ve Amerikan savaş gemileri tarafından korunan bir Yunan ordusu İzmir'e çıkıp, İç Anadolu'ya doğru ilerlemesini sürdürmüştür. Aynı dönem içerisinde, yerel isteklere aracılık eden, yerel örgütler olarak nitelendirilebilecek ve adalet arayışında olan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri de kurulmuştu. Feroz Ahmad, o dönemde bir “ulus” fikri ve şuuru olmadığı için bu örgütlerin birleşik bir yapılanma haline gelmediğini belirtmektedir. Ancak o da Lewis gibi, İzmir'e çıkan Yunan güçlerinin, kısa sürede “ulusal” hale dönüşecek daha yaygın bir direniş hareketinin tetikleyicisi olduğunu belirtmektedir (Ahmad, 2008: 93).

Aslında Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıkarken içinde bulunduğu görev, Anadolu'daki 9. Ordu'da Mondros sonrası silahlarını bırakmamış Osmanlı güçlerini silahsızlandırmaktı. Ancak Mustafa Kemal Paşa, şaşkınlık yaratacak bir hamle ile, yani 9. Ordu'ya silah bıraktırmak yerine Amasya Tamimini hazırlamıştır (Ahmad, 2008: 98). 21-22 Haziran 1919'da tarihte Amasya Tamimi olarak bilinen bu genelge, milli egemenliğe dayalı yeni bir devlet kurma girişiminin ilk adımı olarak tanımlanabilir (Giritli, 1997: 20). Amasya Tamimi, Mustafa Kemal Paşa haricinde üç kişinin katılımı ile güçlenmiştir. Bu

kişiler, 20. Kolordu Komutanı Ali Fuat (Cebesoy), 3. Kolordu Komutanı Refet (Bele) ve Rauf (Orbay) idi. Ayrıca 15. Kolordu Komutanı Kazım (Karabekir) ve II. Ordu Müfettişi Cemal (Küçük) gibi isimler de telgrafla katkıda bulunmaktaydılar. Bu kararlarda tarihi bir sonuca yani “Ulusun bağımsızlığını yine ulusun azim ve kararı kurtaracaktır” sözüne imza atılmıştır. Sina Akşin’e göre (2007b, : 128-129), “rütbe ve kıdem bir yana, Mustafa Kemal’in zeka, kültür, irade gücü bakımından öbürlerinden üstün olduğu muhakkaktır”.

Amasya Tamimi’nden sonra sırasıyla, 23 Temmuz-7 Ağustos 1919 tarihinde Erzurum Kongresi; 4-11 Eylül 1919 tarihinde Sivas Kongresi düzenlenir ve emperyalizme karşı verilen haklı mücadele 28 Ocak 1920 tarihinde Misak-ı Milli sınırlarının belirlenmesiyle en tepe noktasına ulaşır. Bu kararların tamamı aslında, Türk Kurtuluş Savaşı’nı veren Türk milletinin uluslaşma ve bununla beraber kendi kaderini tayin etme hakkının perçinlenmesi anlamına gelmektedir. Bu kararların her biri Sevr Antlaşması’nı tarihin karanlığına gömen kararlardır. İtilaf devletlerinin egemenlik ve haksız işgali altındaki Anadolu topraklarında patlak veren ulusal bağımsızlık hareketi, üçüncü dünya adı verilen sömürge ülkelerinde ve yarı sömürge konumundaki ülkelerde hızla yayılmaya başlamıştır. Mustafa Kemal Paşa’nın önderliğinde birleşen Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri’nin temsilcileri, 23 Nisan 1920’de Birinci Meclis’te bir araya gelmiş ve Millî Mücadeleyi örgütlemiştir. Üç yıl dört ay sonra yepyeni bir ulus devlet yani Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur (Dilan, 1998: 64).

İngiliz Basını ve *Daily Mail* Gazetesi

20. yüzyılın ilk iki on yılında, basında sahiplik yapısı, kazancını sanayiden sağlayan ve İşçi Partisi ya da sendikalardan dost edinmeyen bir grup iktidar sahibi insanın eline geçmiştir. Bu dönem İngiliz basını için de basın baronlarının çağı olarak bilinmektedir. Bunların ilki ve birçok takipçisi ve hayranının gözünde “dahi iş adamı” ya da “basın lordlarının en büyüğü” unvanlarını taşıyan ve İngiliz Basını’nı tümünden değiştiren *Daily Mail* Gazetesi’ni 1896 yılında kuran Alfred Harmsworth’tür. Alfred Harmsworth, genç yaşında gazeteciliğin gücünden etkilenmiş ve henüz 21 yaşında, 1886 yılında *Bicycling News* Gazetesi’nin editörü olmuştur. Alfred’in gazetecilik yetenekleri ve kardeşi Harold’un iş adamlığındaki becerileri sayesinde, 1888 senesinde kurdukları *Answers to Correspondents* dört yıl içinde, haftada 1 milyon kopya satmaya başlamıştır. Diğer başarılı çalışmalarından sonra Harmsworth Kardeşler, 1894 yılında ilk gazeteleri olan batma noktasındaki *Evening News* Gazetesi’ni satın alırlar. Alfred Harmsworth’un bu gazeteyle yenilikçi bir dokunuş getirmesi ile beraber, İngiliz basınında ilk kez sansasyonel başlıklar, illüstrasyonlar ve zinde bir gazetecilik anlayışı ortaya çıkmıştır. Bu durum, gazetenin başarısını beraberinde getirmiş ve 4 Mayıs 1896 yılında *Daily Mail* Gazetesi’nin kurulmasını sağlamıştır (Temple, 1996: 28).

Alfred Harmsworth tabloid gazete çıkarma konusunda dahiyane sayılabilecek fikirlere sahipti. Bilindiği üzere “tabloid” kelimesi, telif hakkı Burroughs Welcome and Co. adlı bir ilaç şirketinde olan “tablet” ve “alkaloid” terimlerinin bileşiminden oluşan ve küçük haplar biçiminde sıkıştırılmış ilaçları ifade eden ve 1884 yılında ortaya çıkmış bir terimdi. Harmsworth, bu terimi kendi gazetecilik anlayışı için mükemmel bir metafor olarak kullanmaktaydı. Onun gazetecilik anlayışında gazete sayfa sayısı yarıya indiriliyor

ve muhabirlere hikayeleri en fazla 250 kelimeyle sınırlandırmaları isteniyordu. Alfred Harmsworth “20. Yüzyılın Gazeteciliği”ni denemekteydi. İngiltere’nin ilk günlük sabah gazetesi *Daily Mail*, kitlelere hitap etmeye çalışmış, insan temelli hikayelere öncelik vermiştir (Bingham ve Conboy, 2015: 1-2).

Yayın politikası ve siyasal görüş açısından bakıldığında, *Daily Mail* Gazetesi her ne kadar kolay okunabilir bir gazete hüviyetiyle fikir gazetesi olmaktan çok uzaklaşıyor gibi görünüyorsa da, gazete su götürmez bir şekilde Büyük Britanya’nın “iktidarı, üstünlüğü ve büyüklüğü kavramlarına vurgu yapmaktaydı. Alfred Harmsworth, açık bir biçimde “yeni İngiliz emperyalizminin hoyratlığından” “*Daily Mail* birlikçi ve emperyalisttir” sözleriyle iftiharla bahsetmekteydi (Temple, 1996: 29). Dolayısı ile *Daily Mail* Gazetesi’nin Türk Kurtuluş Savaşı, Anadolu’daki anti-emperyalist mücadele ve onun lideri Mustafa Kemal Atatürk ile ilgili haberleri bu bağlamda değerlendirilmelidir.

***Daily Mail* Gazetesi’nin Mustafa Kemal Paşa’ya İlişkin Görüşleri (1920-1923): “Anadolu’da Bir Asi”den, “Türklerin Babası”na**

Berlin mahreçli ve 11 Eylül 1919 tarihli ilk haberde, Filistin’de savaşmış kumandanlardan biri olarak adlandırılan Mustafa Kemal Paşa’nın, verilen kesin emirlere rağmen denetim için gönderildiği Anadolu’dan geri dönmediği; bu ve buna benzer durumların Almanları cesaretlendirdiği, ancak Türk direniş hareketinin Almanlarca “biraz fazla gözde büyütüldüğü” belirtilmiştir. Anadolu’dan gelen bazı istihbaratın Charles Tower isimdeki muhabir tarafından değerlendirildiği haberde, “her ne kadar İngilizlerce abartılı bulunsa da”, “ülkenin [Türk halkının] %90’ının silah ve paralarıyla direnişin tarafgiri olduğu” bilgisine de yer verilmiştir. (*Daily Mail*, 11 Eylül 1919). Millî Mücadelemizin başlangıç tarihi olan 1919 yılında Mustafa Kemal Paşa ile ilgili yayınlanan bir diğer haber, “Asi, Türk Meclisine Hükmediyor” başlığını taşımaktadır. Bu haberde, Mustafa Kemal Paşa’dan “Anadolu’da bir isyancı / asi” olarak söz edildiğini ancak Fransız diplomatların, onun başını çektiği Türk milliyetçi hareketinden rahatsız olduklarını, bu durumda İtilaf devletlerinin Türkiye’yi bölmek yerine, İstanbul hükümetini ve onun memurlarını yöneterek iş yapması gerektiğine ilişkin fikirleri görmekteyiz (*Daily Mail*, 15 Ekim 1919).

1920 yılına geldiğimizde, Mustafa Kemal Paşa’ya ilişkin haberlerin artış gösterdiğini görmekteyiz. *Daily Mail* muhabiri H. Collinson Owen’in, “Mustapha Kemal Pasha” başlıklı özel haberi birçok açıdan önem arz eden bir metindir. Her şeyden önce haberde kullanılan Mustafa Kemal fotoğrafının gerçekle bir ilgisi bulunmamaktadır.

Resim 1. 12 Mart 1920 tarihli Daily Mail Gazetesi

Bununla beraber, gazete Mustafa Kemal Paşa'nın "Ermeni katliamını yapan ordunun" mensubu olduğunu belirtmekte ve bu tavrıyla Türk Kurtuluş Savaşı'na kara çalmaya çalışmaktadır. Gazeteye göre, o dönemdeki her Türk gibi Mustafa Kemal'de İngiliz gazetelerine konuşmaya can atmaktadır. 1918 yılında Paşayla Pera Palas otelinde mülakat yaptığını belirten muhabir, "Mustafa Kemal'in şu sıralarda Anadolu'da *sorun çıkarmaya hazırlandığını*" da sözlerine ekledikten sonra konuyu yeniden Ermenilere getirerek, Anadolu'daki İngiliz çıkarlarını desteklediğini ve Türk Kurtuluş Savaşı'nı "sorun" olarak nitelediğini açıkça belirtmektedir (Daily Mail, 12 Mart 1920). Bu noktada gazetenin yayın politikasının, Mustafa Kemal ve Millî Mücadele hareketini mümkün olduğunca yıpratmak ve tahkir etmeye çalışmak olduğunu söyleyebiliriz.

8 Haziran 1920 tarihli haberde gazete, İngilizlerin "Asi Mustafa Kemal'in" Fransızlarla yaptığı ateşkesin ve Fransızların Kilikya bölgesini boşaltmalarıyla birlikte Türk kuvvetlerinin elinin rahatlayacağını korkusunu yaşadıklarını belirtmektedir. Gazeteye göre, Fransız tehdidinden kurtulan Mustafa Kemal'in ordularının güçlenmesiyle, Ortadoğu ve Yakın Doğu'da birçok şeyin değişmesi muhtemeldir. Tabii ki böylesi bir durum Çanakkale ve Marmara Denizi'ni de tehlikeye sokacaktır (Daily Mail, 8 Haziran 1920). 1920 yılının haziran ayı, gazetenin Mustafa Kemal'e ilişkin haberleri yoğunlukla işlediği bir dönemdir. "Küstah Kemal" başlıklı haberde, Mustafa Kemal'e bağlı Türk milliyetçilerinin, İtalyan pasaportlu bir iş adamını tutukladıkları, soydukları ve kötü davrandıkları belirtilmiştir. Ancak haberdeki önemli nokta ilk kez Mustafa Kemal'den

“Türk milliyetçisi” ve “İtilaf devletleri karşıtı asi” olarak söz edilmesidir (Daily Mail, 14 Haziran 1920).

Mustafa Kemal Paşa ve destekçileri zafer kazanmaya devam ettikçe, *Daily Mail* Gazetesinin tavrı da değişmeye başlamış ve İngiltere'nin korkuları gazete vasıtasıyla su yüzüne çıkmaya başlamıştır. 17 Haziran 1920 tarihinde İstanbul mahreçli yayınlanan bir haberde, Mustafa Kemal'den “gittikçe güçlenen İtilaf Devletleri karşıtı isyancı lider” olarak bahsedilmekte ve kendisinin emrindeki güçlerin açık bir biçimde tüm Karadeniz bölgesini egemenliğine aldığını ve Fransız güçlerini Zonguldak şehrinden atarak kömür madenlerini ele geçirdiğini belirtmektedir. Gazete, Kemal'in güçlerinin İngilizlerin egemenliğindeki İzmit'e ilerlediğinden bahsettikten sonra, İzmit'in İngiliz güçlerinden arındırılacağını belirtmiştir (Daily Mail, 17 Haziran 1920). Temmuz ayından itibaren, Mustafa Kemal gazete tarafından artık “lider” olarak adlandırılmaya başlanmıştır. Bundan daha da önemlisi, Bolşevik Ordularının Anadolu'daki direnişe katılacaklarına yönelik duyumlar ve bundan kaynaklanan endişelerdir (Daily Mail, 20 Temmuz 1920).

1922 yılında, Anadolu'daki Türk milliyetçilerinin lideri sıfatıyla tanımlanan Mustafa Kemal Paşa'yı İngilizler artık iyice nazarı dikkate almaya başlamışlar, hatta İngiliz generali Sir Charles Townshend, Ankara'ya kendisiyle mülakat yapmaya gönderilmişti (Daily Mail, 27 Temmuz 1922). “Yakın Doğu [Ortadoğu] Bataklığı” başlıklı haberde, İngiltere Parlamento Sözcülüğünden yapılan bir açıklamaya yer verilmiş ve Başbakan Lloyd George'un “barış görüşmelerine yanaşmayan Mustafa Kemal ve Kemalistleri” suçladığı belirtilmiştir. Bu haberde ayrıca, İzmir'deki Yunan varlığının yalnızca İngilizlerin teşvikiyle ortaya çıkmadığı, Fransa başta olmak üzere tüm İtilaf devletlerince kabul edildiği belirtilmiştir. İngilizlerin sadece “başkent Konstantinopolis'i” korudukları söylenmiştir. Buradaki en önemli iki unsur, İngilizlerin Yunanistan'ı tek başlarına teşvik etmediklerine ilişkin “günah çıkarma” tavırlarının vurgulanması ve “Anadolu'daki asiler” söyleminin yerini “Kemalistler” terimine bırakmasıdır (Daily Mail, 5 Ağustos 1922).

Eylül 1922, Mustafa Kemal Paşa ile ilintili haberlerin en yoğun biçimde görüldüğü aydır. Bunun sebebi artık Yunan Ordusu'nun geri çekilmeye başlaması ve Batı Anadolu'dan peyderpey çıkartılmaya başlanmasıdır. Gazetenin tavrı değişikliği de artık gözle görülür bir hal almıştır.

**GREEKS STILL
RETREATING.**

ATHENS ADMISSION.

NEW TURK ARMY.

Smyrna.

THE Turks are strongly pressing their offensive to drive the Greeks out of Asia Minor. Fighting is now most severe on the extreme southern front in the neighbourhood of Afium, Karahissar and Ushak, where the Greeks have retreated about 60 miles. Here the Greeks admit that they are retreating "in conformity with plans."

The new Turkish offensive, which has taken the Greeks completely by surprise, began last week under the command of Mustapha Kemal Pasha, the head of the Turkish Nationalist Government of Angora, Asia Minor. Comparative peace had reigned throughout the front since last summer, when the Greeks penetrated far into Asia Minor. An effort was made to settle the conflict last March, when the Greeks were told by the Allies, who first advised them to go to Smyrna, thus causing the present war, that they should, in the interests of a general settlement, hand back the province of Smyrna to the Turks provided that the Turks gave guarantees for the safety and welfare of the Greek subjects there.

Negotiations broke down. They were recently renewed, and it had been

Mustapha Kemal Pasha.

arranged to hold a conference at Venice this month to discuss armistice proposals.

How the Greeks at Smyrna are killing British trade in Asia Minor is described by a Smyrna correspondent in Page 4.

Picture in Back Page.

The black line shows Greek front.

Resim 2. *Daily Mail* Gazetesi'nin 2 Eylül 1922 tarihli nüshası: "Yunanlılar Geri Çekilmeye Devam Ediyor"

2 Eylül 1922 tarihli *Daily Mail* Gazetesi, "Yunanlılar Geri Çekilmeye Devam Ediyor" başlıklı haberinde, "Yeni Türk Ordusu" alt başlığını kullanmış ve Mustafa Kemal Paşa'yı "Ankara'daki Milliyetçi Türk Hükümeti'nin Başı" olarak açıkça tanımıştır. Haberde ayrıca Paşa'nın gerçek bir fotoğrafı kullanılmıştır (*Daily Mail*, 2 Eylül 1922). Gazetenin Türkiye muhabiri G. Ward Price'nin özel haberi ile, Yunanlıların telaş içinde adalara doğru kaçtıklarına yer verilmiştir. Bu süreçte İngilizler olaylara müdahale etmekten kaçınmış çünkü İngiliz sömürgelerinden Hindistan'daki Müslümanların Türk-Yunan Savaşı'ndaki İngiliz tavrını dikkatle izledikleri belirtilmiştir. Bu yüzden General Harrington, olaylara müdahale etmeyeceğini açık bir biçimde taahhüt etmiştir (*Daily Mail*, 13 Eylül 1922). Bu haberde önemli olan nokta, başarıya ulaşan Türk Kurtuluş Mücadelesi'nin artık Anadolu sınırlarını aşmış, tüm mazlum milletlere örnek olduğunun tasdik edilmiş olmasıdır.

Yunan Ordusu'na karşı zaferi kazanan Mustafa Kemal Paşa'nın yeni hedefleri, gazetenin 15 Eylül 1922 tarihi nüshasında kendi ağzından belirtilmiştir. "Kemal şartlarını ortaya koydu" başlıklı haberde Mustafa Kemal Paşa'nın şartları şöyle sıralanmıştır: "Biz Trakya ve İstanbul'u istiyoruz! Boğazların özgürleştirilmesini arzuluyoruz! Hâlihazırda yönetimde olan Sultan ülkeyi terk etmelidir!". G. Ward Price'ın özel haberinde kendisinden "Türk milliyetçilerinin lideri" olarak bahsedilen Kemal Paşa, "kutsal İslam şehirlerinden biri olan Edirne'den Yunanlıların çekilmesi gerektiğine" vurgu yapmıştır. Bu arada, Padişahın "Kemalist Ordu'ya Kızılay (Hilal-i Ahmer) vasıtasıyla 5000 Türk Lirası yardım gönderdiği" de belirtilmiştir (Daily Mail, 15 Eylül 1922). Bu haberden de anlaşılacağı üzere Mustafa Kemal Paşa'nın Yunan Ordusu'ndan sonraki yeni hedefi belli olmuştur: İngiltere. Zaten haberle ilintili farklı bir metinde, Türkiye muhabiri Price, sözü Mustafa Kemal Paşa'ya bırakmıştır:

"Ben tüm iyi niyetimle barışı arzuluyorum. Bu savaşı ben istemedim. Ancak, Yunanlıların Küçük Asya'dan çıkmalarının başka bir yolu mevcut değildi. Türkiye için belirlediğimiz sınırlar, Suriye ve Mezopotamya'yı kapsamıyor. Ancak, Türk milletinin yaşamakta olduğu her bölgeyi talep ediyoruz. Bizim taleplerimiz zaferden önce neyse bugün de o. Biz Anadolu'yu, Meriç Nehri'ne kadar Trakya'yı ve İstanbul'u istiyoruz. Çanakkale'den geçiş konusunda gerekli özgürlüğü sağlamayı garanti ediyoruz. Ancak büyük devletler, Marmara kıyılarında bir savunma hattı oluşturmamızı kabul etmek zorundalar. Çünkü İstanbul'a sürpriz bir saldırıdan şehri korumak zorundayız. Eğer İtilaf devletleri bu isteklerimizi reddederlerse, Başkente [İstanbul'a] yürürüz." (Daily Mail, 15 Eylül 1922)

Mustafa Kemal Paşa, *Daily Mail* Gazetesi'ne yaptığı bu açıklamada üç hususa açıkça değinmiştir. Bunlardan ilki kendisinin başından beri barış isteyen bir lider olduğu ancak nefsi müdafaa için savaş yapmak durumunda kaldığı; Misak-ı Milli sınırlarından ödün vermeyeceği; ve bu uğurda İngiliz Ordusu'na da çekinmeden karşı duracağı fikridir.

Kemal Paşa'nın beyanatından sonra İngiliz Parlamentosu karışmış ve yeniden bir savaş fikri tartışılmaya başlanmıştır. "Hala savaşa hazırlanıyorlar" başlıklı haberde, Mustafa Kemal'in barış yanlısı olduğu halde İngiliz Parlamentosu'nun savaşa devam fikrini tartıştıkları ancak İngiliz, Fransız ve İtalyan kamuoyunun yeni bir maceraya karşı olduğu fikri gazete tarafından işlenmiştir. Bu arada aynı tarihli ve "Yunanlılar için savaşmayacağız!" başlıklı başka bir haberde, Avustralya Başbakanı'nın böyle bir savaşa katılmayacaklarını açıkladığını görmekteyiz (Daily Mail, 20 Eylül 1922).

Kızıışan böylesi bir ortamda Mustafa Kemal Paşa, tehditlere aldırmaksızın fikirlerini beyan etmeye devam etmekteydi. New York mahreçli ve "Kemal'den bir mesaj" başlıklı bir haberde, Mustafa Kemal Paşa'nın Trakya konusundaki tavrının değişmediği, oradaki Türk nüfusun Yunan baskısından kurtarılması gerektiği ve İtilaf devletlerinin aradan çekilmesi fikrini vurguladığı belirtilmiştir (Daily Mail, 20 Eylül 1922). Bu süreçte İngilizler ısrarla Kemalist güçlerle savaşa devam edilmesi fikrini savunmaktaydı. Lloyd George, tüm sömürgelerine, Fransızlara, İtalyanlara ve hatta Romanya gibi bazı Balkan Devletleri'ne İngiltere'nin yanında Türklere karşı savaşa hazırlıklı olmaları gerektiğini belirtmiştir. Ancak Fransa, İtalya ve Balkan Devletleri, Türklere karşı yeni bir askeri maceraya girmeyeceklerini açıkça beyan etmişler, bunun yanı sıra [Anadolu'daki Kurtuluş hareketine sempati besleyen] sömürge devletleri de "Downing Street'e [İngiliz Başbakanlık Konutu] bu konuda yardımcı olamayacaklarını belirtmişlerdir (Daily Mail,

21 Eylül 1922). Bu haber, İngiltere'nin Türklere karşı olası bir savaşta yalnız kalacaklarını açıkça bildiren bir haber olması açısından önem arz etmektedir.

MUSTAPHA KEMAL

By ONE WHO KNOWS HIM.

The first time I saw **Mustapha Kemal Pasha** was in the late summer of 1919. The impression he made upon me was that of a rather thin man, blond, with serious blue eyes, who might have been a banker. The place of our meeting was Sivas, formerly known for its thick, handsome, and during a rage of dignified, colorings, and later as the meeting place of the National Parliament which met there a day earlier and covers by the Nationalist Party, or declaration of independence. At this first meeting with the Turkish leader I formed an impression that has since never been altered, either by later conversations or by his actions. He appeared to me then a rather simple, direct character, intelligent, self-contained and powerful, because possessed and moved by a single idea—the freedom of a proud and warlike race from the restraints of Europe.

The striking point about this now dominant personality is that in that year, 1919, he was neither more nor less modest, neither more nor less aggressive. That at this present moment when he has all but carried out his programme, he is a bit of the unchanging East. Time in him is not motion. It does not matter to him if he wins this year or next, provided he does win.

He said to me then: "We shall win. Our cause is just. The Turkish Empire has lost two-thirds of its territory. We have paid our war debt. The British are acting unwisely. They should give us a just peace. Individually, we like them and they like us. But our ways have parted. Now they are taking Greek possessions to put us down. We shall throw out the Greeks, and the British had better beware. They will back the Greeks to their sorrow."

The next time I saw him was in Angora, two years after the visit to Sivas, a little more than a year ago.

Much water had run under the bridges during these two years. The Soviet power in Russia had melted. The Republic of the Ukraine and of Georgia had fallen under Moscow. The Denikin and the Wrangel movements had failed in South Russia. The British army of occupation in Persia, through the Caucasus, had been withdrawn. It had become unsafe for a British to penetrate Turkish Asia Minor in this also applied to the French.

Venizelos had left Athens. Constantine was back. There had been varying contacts between the Greeks and the Turks, but on the whole military men granted that the Turks could never be driven from their mountain fastnesses without an army of half a million men, and nobody could produce such an army.

However, the Greek army had been heavily strengthened. It was threatening an advance to Angora itself. Black dawn seemed to face Kemal. The valiant Turks in Constantinople were not volunteering to fight as they might have done. His courage, his staying powers, his personal popularity were being sorely tried.

I sent word that I wished to see him.

"Come out to-morrow at three o'clock," was the reply. It was an appointment for his country home near Angora.

I went out, passed the swarthy, stout man dressed in black, known as the Black Companion, who guided him.

In two years he had grown stouter, firmer. He looked more successful. His blue eyes had a more far-away look. He asked after mutual acquaintances, and waited.

"How are things?" I asked impatiently, having the Greek advance in mind. The Press of Europe was announcing his personal capture.

Almost a smile hovered about his lips. "Things are going well. We shall win, or we shall die." He said simply. "But we shall win. Our cause is just."

In my opinion **Mustapha Kemal Pasha** has little or no ambition for himself. He is possessed by one idea—the winning for Turkey the right to live in her own guise.

He has no desire to be President of a Turkish Republic, but some time he may become so if he feels that it will be for the best.

Resim 3. Gazeteciler Mustafa Kemal Paşa'nın Peşinde: "Mustafa Kemal" başlıklı haber metni

Mustafa Kemal Paşa'yı tanıdığını söyleyen birinin kaynak gösterildiği bir haberde, bu kişinin Paşa'yı ilk kez 1919 tarihinde Sivas'ta gördüğü belirtilmiştir. Sivas'ta kendisine, ne yapacağını sorduğunda şu cevabı verdiğini belirtmektedir:

"Kazanacağız! Bizim davamız haklıdır. Türk İmparatorluğu topraklarının üçte ikisini kaybetmiştir. Biz bedelimizi ödedik. İngilizler akıllıca davranmıyorlar. Bize adil bir barış önermek zorundalar. Benim kişisel olarak onlarla bir sorunum yok. Onlar, şimdilerde Yunan

suikastçileri kiradılar ve bizi devirmeye çalışıyorlar. Yunanlıları bu topraklardan atacağız ve İngilizler de dikkatli olsunlar”.

Haber kaynağı, Mustafa Kemal Paşa'yı Ankara'da gördüğünde köprü'nün altından çok sular aktığını, buluşmalarında işlerin nasıl gittiğini sorduğunu belirtmiştir. Paşa, bu soruya gülümseyerek basit bir cevap vermiştir: “İşler iyi gidiyor. Kazanacağız ya da öleceğiz! Ancak biz kazanacağız çünkü davamızda haklıyız!”. Haber kaynağı, Mustafa Kemal Paşa'nın kendisi için hiçbir şey istemediğini ve sadece bir fikre yani Türklerin bağımsızlığı fikrine saplanıp kaldığını da bir kişisel görüş olarak belirtmektedir (Daily Mail, 22 Eylül 1922).

Mustafa Kemal Paşa yalnızca İngilizlere değil Fransızlara da İstanbul ve Trakya'daki emellerinden bahsetmiş ve bu konuda geri adım atmayacağını açık bir biçimde deklare etmiştir. İzmir'e gelen Fransız Generali Pellé'ye, Mudanya'da derhal bu konuda bir konferans düzenlenmesini ve bedeli ne olursa olsun İstanbul'un Türklere terk edilmesi gerektiğini belirtmiştir (Daily Mail, 22 Eylül 1922). Haberi yine Türkiye muhabiri G. Ward Price yapmıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın söylemleri doğrultusunda, Türk askerleri devamlı surette özellikle Boğazların Anadolu yakasında kendisini göstermekte ve İngiliz birliklerinin moralini bozmaya çalışmaktadır (Daily Mail, 29 Eylül 1922). Bu dönemde Kemal Paşa, İngiliz kuvvetlerini iyice sıkıştırmış ve İşgal Kuvvetleri Komutanı General Harrington'a, “Eğer askerlerinizi çekerseniz, ben de birliklerimi çekerim” teklifini yapmış ve İngilizlere, İtalyan ve Fransızlar gibi davranmalarını salık vermiştir (30 Eylül 1922). “Türklerin talepleri” başlıklı, Paris mahreçli bir haberde, İsmet Paşa'dan da bahsedilmiş ve Ankara'nın temsilcisi olarak Mudanya'ya üç şartla gideceği yazılmıştır. Habere göre Türklerin talepleri şunlar olacaktır:

1. Yunan Ordusu, 23 Eylül tarihindeki Paris Konferansı'nda belirtildiği şekilde Doğu Trakya'dan çıkartılacaktır.

2. Türk resmi makamları ve Türk jandarması bu bölgeye gönderilecektir. Ankara Hükümeti, tam bir barış imkanı oluşuncaya kadar Trakya bölgesindeki İtilaf güçlerinin varlığını reddetmeyecektir ve Türk Milli Ordusu'nun askeri güçlerinin bölgeye sevkiyatı hususunda ısrarcı olmayacaktır.

3. İsmet Paşa, Ankara Hükümeti'nin “Tampon bölge”nin ne olduğunu tam olarak anlayamadığını ancak Türk birliklerinin ötesine geçmeyeceği düzenlenmiş bir hattın varlığını kabul edebileceklerini belirtecektir (4 Ekim 1922).

6 Ekim 1922 tarihinde, emperyalist İngiltere'nin belki de en büyük kabuslarından biri gerçeğe dönüşmekteydi. İngiltere, Anadolu ve İstanbul'u işgale devam etme çabası içindeyken, “Tacın Mücevherleri”nden biri olarak gördüğü Mısır'da, Türk Kurtuluş Savaşı'ndan esinlenen bazı hareketler baş göstermeye başlamıştı. “Mısır ve Kemal” başlıklı ve “Britanya Savaş Politikaları Karşısı Protesto” alt başlıklı haber Kahire'den gelmekteydi. Habere göre, Müslüman ulemalar, Hıristiyan rahipler, doktorlar, avukatlar, tacirler, ileri gelenler ve işçilerden oluşan bir grup imzacı, “Tüm Doğu Halklarını temsil ettiğini ifade ettikleri Mustafa Kemal Paşa ve Türklere karşı” Büyük Britanya'nın hasmane tutumunu protesto etmekteydiler. Protestocular, bu tutumun devamı halinde Doğu ve İslam toplumlarının öfkesinin artacağını da belirtmekteydiler. Haberde protesto

metnine imza atan kişiler şu şekilde sıralanmıştır:

Ulemalar: Yusuf el Digvi, Yusuf Sasi, Muhammed Şah Navani, Ahmed Ali, Selma es Sami, Muhammed İskenderi, Ali Can Kaloani, Sadık Sueb, Muhammed Kallaf, Abdülmuti Sakka, Mustafa Nakkadi, Rıdvan Ebiari, Mahruz Şerif, Ali Baguri, Ali Mahmud Muhammed Kurani, Ahmed Benna, Ali Sici, Abdülgilli Aşhub, Ali Mahfuz, Abdülabu Meftah, Ahmed Digvi.

Rahipler: John Elias, Mikhail Saad, Bolos Ebu Saad, Bolos Cebrail, Cebrail Beşiri, İbrahim Hanna.

Tacirler ve İleri Gelenler: Abdülkadir Paşa, El Cemal Abdülmelik Paşa, Madhur Hamid Bey, El Maverdi Taha, El Sergani Abdülmecid Bey, Rimalı Abdullah, Muhammed Muhammed, Bahgad Hamevi, Muhammed Abdülresul, Keşmirli İsmail Bey, Ali Abdülhadi Sergani, Muhammed Deyruti, Mustafa Abdülrahman, İsa Babi Halebi, Ahmed Nişili, Abdülvahid Mansur, Hanefi Bey, Naci Emin, Nur Sergani, Hüseyin Emeri, Mahmud Marzuk, Salim Akad, Muhammed Vakkad, Abdül Babli, İbrahim Borsali, Hasan Kasım, İbrahim Amer, Muhammed Vanas, Hüseyin Ferid, Ömer Dib, Hasan Nafi, Muhammed Sokhar, Ahmed Abduh, Abdülgani Bey.

Doktorlar: Saad Bey, Kadim Selim Bey, Sabri Muhammed, Abdülhey Mahmud, Mahir Mahmud, Fehmi Miniavi, Hasan Abdüssuud, Abdülhamid Gamravi, Zeki Gizavi.

Avukatlar: Muhammed Bey, Ezel Arab, Abdülbaki, Rafi Muhammed, Tevfik Fuda, Shekata Azer, Kemal Fanus, Muhammed Selim, Abdülhalim Bey, Ali Şefik Mansur, Rufai Muhammed, Muhammed Şükrü, Abdülrahman Bey, Ali İbrahim, Reyad Hamid Havad, Hüseyin Rüstem, Muhammed Es Said, Yosef Amin Milad.

İşçiler: Aşur Kinavi, Hasan Cemal, Muhammed Goz, İbrahim Kırgız, Ali Abdullah, Muhammed Selim, Mahmud Şalabi, Raşid Emari, Tevfik Şerkavi, Mahmud Ömer Abdülkadir, Muhammed Abdül Maliki, Muhammed Zayed. (Daily Mail, 6 Ekim 1922).

İngiltere'nin Doğu halklarının örgütlenmesinden korkması bir yana, İstanbul'da da bir büyük korku yaşanmaktaydı. Sultan'ın haremine çekildiğini ve kimseyle görüşmediğini belirten gazete, "Muzaffer Kemalistlerden Korku" başlığını atmıştır (Daily Mail, 17 Ekim 1922). Bununla beraber, Filistinliler de Mustafa Kemal Paşa'dan medet ummaktaydılar. 5. Arap Kongresi, İstanbul ile birlikte Ankara'ya da bir delegasyon heyeti göndermeleri konusunda telgraf çekmişlerdir (21 Ekim 1922). Artık Mustafa Kemal Paşa ve Ankara Hükümeti *de facto* uluslararası bir aktör haline gelmişti. Örneğin Bursa'da *Petit Parisien* Gazetesi'nin muhabirine konuşan Kemal Paşa, "Milli sınırlar içerisindeki tüm toprakların sahibi olmak konusunda kesin kararlı olduklarını, kapitülasyonların mutlaka kaldırılması gerektiğini" belirtmiştir. İtilaf devletlerinin en büyük korkularından biri olan Ankara-Moskova yakınlaşması ile ilgili olarak da Mustafa Kemal Paşa, "Biz Bolşevik ya da Komünist değiliz. Bizler milliyetçiyiz ve dinimize saygı duyarız" yorumunu yapmıştır. Halifelikle ilgili olarak, müessesenin devam ettiğini ancak saltanatın ve onun yönetiminin yok hükmünde olduğunu belirtmiştir. Haberin en önemli kısmı, Cumhuriyet kurulmadan önce bile "tüm yetkinin halkın seçtiği Büyük Millet Meclisi'nde olduğunun" altını çizmesidir (Daily Mail, 2 Kasım 1922). Ancak *Daily Mail* Gazetesi'ne göre sayısı 70

milyonu bulan Hint Müslümanları saltanatın kaldırılmasından ve halifenin Mustafa Kemal Paşa himayesinde seçilmesinden dolayı öfkelenmişlerdir (Daily Mail, 6 Kasım 1922). 1922 yılının son haberi, “Vatandaşlık komedisi” alt başlığı ve “Kemal, Türk oldu!” başlığıyla yayınlanan haberdur. Türkiye sınırları dışındaki Selanik’te doğduğu için kendisine sorun yaşatıldığı belirtilen haberde Mustafa Kemal Paşa’nın Türk milliyetçilerinin lideri olduğu hatırlatılmıştır (Daily Mail, 16 Aralık 1922).

Cumhuriyetin kurulduğu 1923 yılına girildiğinde, sorunlar devam etmekteydi. Mustafa Kemal Paşa, özellikle kapitülasyonlar sorunu hakkında Batı medyasına sert demeçler vermekteydi. *Paris Journal* Gazetesi’ne verdiği bir demeçte, “Lozan’da tartışılan kapitülasyonların Türk milletinin *amour propre* (izzet-i nefesine) bir hakaret olduğunu, bu şartların farklı isimlerle yeniden Türklerin karşısına getirilmesi halinde, köle olarak yaşamaktansa son nefese kadar mücadele verileceğini” belirtmiştir. Rum Patrikhanesi ile ilgili olarak “İstanbul’daki varlığına karşı olduğunu, bunun sebebinin geçmişte buranın entrika ve ihanetin mekanı olarak bilindiği” yönünde bir açıklama yapmıştır. Misak-ı Milli sınırları içinde gördüğü Musul’un ise “İngilizlerin adaletsizliği ile Türk yurdundan koparılmaya çalışıldığı” konusuna değinmiştir (Daily Mail, 2 Ocak 1923).

Kadınlar ve harem konusunda sansasyonel bir açıklama, 29 Ocak 1923 tarihinde Bursa Öğretmenler Birliği toplantısında gelmiştir. Gazetenin gördüğü bu haberde, Mustafa Kemal Paşa, “Türk kadınının artık haremi terk edip, eşit bireyler olması gerektiği” konusuna vurgu yapmıştır. Konuşmasının devamında şunları söylemiştir: “Bizim kadınlarımız kendilerini dinin emrettiğinden daha fazla saklıyor ve örtüyorlar. Gelenekler çok fazla ileri götürülüyor. Kadınlar kendilerini ne denli toplumdan saklarsa, tüm toplum o denli acı çeker” (Daily Mail, 29 Ocak 1923).

Mustafa Kemal Paşa, her fırsatta “adil bir barıştan yana olduğunu ve bu uğurda gerekirse yeniden savaşmaktan çekinmeyeceğini” belirtmekteydi (Daily Mail, 6 Şubat, 6 Mart, 27 Mart ve 9 Nisan 1923).

30 Ekim 1923 tarihli bir haberde Cumhuriyetin ilanı ve Halk Partisi’nin yeni yönetim biçimini onayladığına ilişkin bilgi verilmiştir. Görece kısa tutulan haberde, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan bahsedilmiştir (Daily Mail, 30 Ekim 1923).

Sonuç

İngiliz basınının önemli gazetelerinden *Daily Mail*’in Kurtuluş Savaşı’mızın başladığı 1919 yılından Cumhuriyetimizin kurulduğu 1923 yılına kadar Mustafa Kemal Paşa (daha sonra Atatürk) ile ilgili yaptığı haberlerin incelendiği bu çalışmada, veri tabanında sadece bu tarih aralığı ve yalnızca Mustafa Kemal Paşa’nın sorgulanması ile şu sonuçlara varılmıştır:

1. 1919-1920 yılları arasında Mustafa Kemal Paşa ve hareketi “bir isyan hareketi olarak nitelendirilmiş” ve Ulu Önder Atatürk’e ilişkin “Küstah”, “Asi” gibi nitelendirmeler yapılmıştır.

2. Yine aynı dönemde, Türk Kurtuluş Savaşı’na, tam donanımlı ve İtilaf Devletleri destekli Yunan Ordusu karşısında şans tanınmamış, İngiliz çıkarları doğrultusunda hareket

eden Yunan Ordusu desteklenmiştir.

3. 1922 yılında ardı ardına gelen Türk zaferleri neticesinde, Mustafa Kemal Paşa “asi” konumundan “Türk Milli Hareketi”nin lideri konumuna çıkarılmış, Yunan işgalinde sadece İngilizlerin parmağı olmadığı konusuna vurgu yapılmıştır.

4. Anadolu’da başlayan hareket, İngiliz sömürge ve yarı sömürgelerinde ses getirmeye başlayınca gazete bu durumu görmezden gelememeye başlamıştır. İngiltere’nin ve Lloyd George’un politikaları sorgulanmaya başlanmıştır.

5. Gazete 1922-1923 yıllarından itibaren G. Ward Price adlı muhabirini Türkiye’ye göndermiş ve Türkiye’yi daha yakından gözlemlemeye ve Mustafa Kemal Paşa’nın görüşlerine daha fazla yer vermeye başlamıştır.

Kaynakça

Ahmad, Feroz, (2008). *Bir Kimlik Peşinde Türkiye*, Çev. Sedat Cem Karadeli, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Akşin, Sina, (yty). “*Siyasal Tarih (1908-1923)*”, Sina Akşin (der.), *Yakınçağ Türkiye Tarihi 1 (1908-1980)*, İstanbul: Milliyet Yayınları, s. 27-122.

Akşin, Sina, (2007b). *Kısa Türkiye Tarihi*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Atatürk, Mustafa Kemal, (2017). *Gençler İçin Fotoğraflarla Nutuk*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Bingham, A. ve Conboy M., (2015). *Tabloid Century: The Popular Press in Britain, 1896 to the present*, Oxford: Peter Lang.

Dilan, H. Berke, (1998). *Siyasi Tarih 1914-1939*, İstanbul: Alfa Basım Dağıtım.

Giritli, İsmet, (1997). *Yıldönümleriyle Türk Devrim Tarihi: Kurtuluş ve Kuruluş*, İstanbul: Der Yayınları.

Karabekir, Kazım, (2005). *İstiklal Harbimizin Esasları*, İstanbul: Emre Yayınları.

Lewis, Bernard, (2004). *Modern Türkiye’nin Doğuşu*, Çev. Prof. Dr. Metin Kıratlı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Temple, Mick, (1996). *The British Press*, New York: Open University Press.

Daily Mail Gazetesi - 1919-1923 yılları arası.